Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

Цана асобнага нумару 20 грош.

БЕЛАРУСКАЯ ДОЛЯ

Выходзіць тры разы ў тыдзень.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: **Вільня, Віленская вул. 12, п. 6.** (Wileńska 12, m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад **12** да **2** г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад **9** да **3** г.

Падпіска на **адзін месяц** з дастаўкай да хаты **2 зл.** Для заграніцы ўдвая даражэй.
Перамена адрэса 30 грошы.

Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукована га залежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грош. і на 4 стр. 15 гр., за радок пэтыту ў 1 шп.

№ 24. Вільня, Чацьвер, 9-га красавіка 1925 г. Год I.

У гэтым нумары 6 страніц.

Арышт 1368 беларусаў у Наваградчыне.

Як паведамляе ПАТ, у сувязі з ажывіўшымся бандыцкім рухам на абшары ўсходніх ваяводзтваў, паліцыя начала рабіць вялізарныя аблавы перад усім у Наваградчыне і Валыншчыне, шукаючы аружжа і арыштоўваючы падазроных асоб. Арыштавана шмат людзей, якія былі ў зносінах з бандытамі і рабілі напады.

Так кажуць афіцыяльна. На дзеле-ж у Наваградчыне арыштаваны рад беларускіх нацыянальных дзеячоў, ня маючых з усім гэтым нічога супольнага

Як нас паведамляюць, пад відам „барацьбы з бандытызмам“ у хуткім часе—з ініцыятывы пана Смульскага — будуць распачаты рэпрэсіі і процi правадыроў беларускага руху ў Віленшчыне.

*

Падаем жменю даных аб арыштах у Наваградчыне, атрыманых намі з першых рук намейсцы.

У ноч з 1-га на 2-га красавіка і ў дзень 2/IV адбыліся па ўсей Наваградчыне масавыя вобыскі і арышты. Лічба заарыштаваных—па чутках з Наваградку—даходзіць **1368 асобаў**. Пастрадала значная частка асобаў, якія **прыймалі чынны ўдзел у працы па складаньню дэклярацыяў на беларускую школу.** Заарыштаваны, паміж іншымі, кандыдат у дэпутаты Сойму па Наваградчыне Сабалеўскі, які жывець у Стоўпцах. У Наваградзкую турму да 6/IV пасаджана больш 140 асоб. Вобыскі адбыліся амаль не ўва ўсіх беларусаў, былых вучыцялёў, а таксама ў некаторых сьвяшчэньнікаў.

Вобыскі не абмінулі нават і тых вучыцялёў—беларусаў, якія служаць у польскіх урадовых школах. Некаторых з іх заарыштавалі, як Навумовіча, Бітуса і Кокарэку, — вучыцялёў польскае школы ў Ярэмічах.

У Клецку ў гэты-ж час заарыштавана была вучыцелька Беларускае Гімназіі, Малойла.

Барацьба завастраецца.

Ратаваньне Польшчы ад цяжкога эканамічнага крызісу — вось справа, якая цяпер займае галовы кіраўнікоў Польскае дзяржавы ў няменшай меры, як справа нямецкае пагрозы заходнім граніцам Польшчы. Але, паскольку ў апошняй справе ўсе польскія партыі выяўляюць поўную аднадумнасьць, клічучы народ бараніць аружжам тое, што Вэрсальскі Трактат дараваў Польшчы, адабраўшы ў Нямеччыны,—пастольку ў справе ратаваньня краю ад эканамічнага крызісу Польшча дзеліцца на два вялікія лагеры, якія вядуць між сабой вострае змаганьне.

І гэта—зусім зразумелая рэч. Бо-ж праграма „эканамічнае санацыі“ Польшчы, апрацаваная п. Грабскім (—глядзі ст.: „Экамамічны Крызіс у Польшчы і ўрадавая праграма санацыі“), зусім выразна імкнецца ўвесь цяжар гэнага „ратаваньня“ перакласьці на плечы працоўных масаў. П. Грабскі вымагае ахвяр *не ад паноў фабрыкантаў і абшарнікаў*, якія зарабляюць і хочуць далей зарабляць ня менш, як 100—300 процантаў ад уложанага ў прамысловасьць капіталу (—гэта ў сваім часе сьцьвярдзіла „Gazeta Warszawska“), але — *ад работнікаў і сялян*, якія павінны зрачыся часьці свайго і так жабрацкага заробку, працаваць па фабрыках замест васьмёх—дзесяць гадзін у дзень, ды плаціць польскім фабрыкантам за рэчы першае патрэбы даражэй, чым тыя-ж рэчы каштуюць заграніцай.

Вось асноўныя пункты гэтае праграмы. Але хіба кожнаму ясна, што працоўныя масы Польшчы на гэткія ахвяры дабравольна ня хочуць ісьці. Цэлы рад забастовак работнікаў у галоўных прамысловых цэнтрах Польшчы, а цяпер і батрацкая забастоўка — вось адказ на спробу паменшыць плату, або павялічыць дзень працы. Фабрычны работнік, дворны парабак ці вясковы паддзёньнік *ня маюць ужо з чаго ўступаць*, бо пры сучаснай страшэннай дарагоўлі гэта для іх немагчыма.

Мы не сумляваемся, што Сойм і Сэнат прымуць эканамічную праграму п. Грабскага: у іх пераважаюць элемэнты, якія асабіста зацікаўлены тым, каб цяжары „эканамічнае санацыі“ нясьлі не заможныя станы — з сваіх лішкаў, а найбяднейшыя — з сваей асабістай працы. Але, ў сувязі з гэтым, у Польшчы ўжо пачаўся глыбокі раскол паміж яе „вярхамі“ і „нізамі“, яшчэ так нядаўна згоднымі і аднадумнымі. А на грунце супярэчнасьці клясавых інтарэсаў узмацуецца і завастрыцца барацьба паміж палітычнымі партыямі, якія бароняць інтарэсы сваіх клясаў.

Раскол сягае і ў глыб яшчэ ўчора аднапалітных партыяў. Прыклад „Вызваленьня“, з якога ўцякла ўся радыкальная абшарніцкая інтэлігенцыя пасьля рэзалюцыі сялянскага зьезду гэтае партыі аб адабраньні дворнае зямлі бяз выкупу, — вельмі красамоўны. Ня менш красамоўны і сьцьверджаны даўно адыход работнікаў ад партыі П. П. С., на вярхох якое, як ведама, зьвіла сабе моцнае гняздо тая-ж радыкальная шляхоцкая інтэлігенцыя.

Дый інакш і быць не магло. У канстытуцыйнай дзяржаве кожная палітычная партыя—гэта прадстаўніца тэй ці іншай клясы, інтарэсы якое партыя бароніць у законадаўчых установах і ў складзе ўраду. Так яно ёсьць і ў Польшчы, і ад таго, у чыіх руках будзе польскі ўрад, будзе залежаць і тое, якая кляса мае плаціць за „эканамічную санацыю“. Вось, чаму і ў Сойме, і па-за Соймам усё больш абвастраецца партыйная барацьба; вось, чаму польскія *палітычныя* партыі выяўляюць ўсё ярчэй сваё *клясавае* аблічча,—чаму чужыя клясава элемэнты ўцякаюць з сялянскае партыі „Вызваленьня“ і т.п.

Той сацыяльна-палітычны працэс, які перажывае Польшча, ня мог не адбіцца і на грамадзянстве і палітычных арганізацыях т.-зв. „нацыянальных меншасьцяў“. Кудой ісьці і што рабіць?

Для нас, беларусаў, як народу перад усім працоўнага, дарога ясная,—і мы ўжо нядаўна зачапілі гэтае пытаньне ў арт. „Бяз выкупу“. Аднак, трэба сабе ясна здаць справу з таго, што беларускае палітычнае прадстаўніцтва — Беларускі Пасольскі Клюб — мае ў сваім складзе сацыяльна не аднаклітыя элемэнты. І паскольку ў чыста нацыянальных пытаньнях у Клюбе заўсёды істнаваў адзіны, згодны фронт, пастолькі фронт гэты немагчымы, калі прыдзецца выбіраць мейсца ў ўсё больш разгараючайся сацыяльнай барацьбе ў Польшчы.

Ня думаем, каб у нашым Пасольскім Клюбе былі элемэнты, якія занялі-б *варожае* становішча ў адносінах да працоўных масаў Польшчы, што змагаюцца ў гэты мамэнт з сваей „радзімай“ буржуазіяй за палітычную ўладу. Але думаем, што ня ўсе прадстаўленыя ў гэтым-жа Клюбе групы і кірункі адважыліся-бы ясна і адкрыта *далучыцца* да польскіх працоўных масаў, зьвязаць сваю беларускую справу з справай перамогі гэных масаў над буржуазіяй. Сучасныя абставіны завастраючайся клясавай барацьбы адаб'юцца і ў беларускім парлямэнтарным прадстаўніцтве, выяўляючы два кірункі: адзін—*актыўна-змагарны*, другі—*пасыўны*, ці *нэўтральны*.

Жыцьцё—мацней за ўсе штучныя палітычныя камбінацыі. І тое самае жыцьцё, якое *прымусіла* ў свой час усе беларускія групы й кірункі ісьці *адзіным нацыянальным фронтам*, цяпер вымагае перагляду гэтага становішча, трэбуе вырашэныя пытаньня аб *магчымасьці ці немагчымасьці адзінага сацыяльнага фронту* ў нашым парляманцкім прадстаўніцтве.

ГРАМАДЗЯНЕ! Усё яшчэ сярод нашых падпішчыкаў—многа неакуратных даўжнікоў!

Памятайце, што газэта—гэта вашая агульная ўласнасьць, якая істнуе за складаную вамі падпіску! Дык кожын, хто адчувае патрэбу чытаць родную сваю газэту, хай памятае і свой абавязак перад ёй!

Прысылайце акуратна падпіску! Намаўляйце да гэтага суседзяў і знаёмых!

Каму не пад сілу падпісацца на газэту аднаму,—падпісвайцеся ўскладчыну!

Франка-нямецка-польская палітыка п. Чэмбэрлена.

Лёндanскі карэспандэнт „Robotnika“ падводзіць ітог колькі-тыднёвай кампаніі, якая вялася ў Эўропе навакол нямецкіх прапазіцыяў аб зьмене польска-нямецкай граніцы і—у справе бясьпечнасьці Францыі.

Чэмбэрлен у сваіх прамовах у парляманце выразна заявіў:

1) Што для Англіі перад усім важна забясьпечыць нямецкія граніцы на захадзе—ніколі не дапусьціць, каб процілежныя берагі Францыі, Бэльгіі і Галяндыі апынуліся пад уладай **аднэй** магутнай мілітарнай дзяржавы;—аб гэтае йшло Англіі — ува ўсіх тых войнах, якія яна вяла ў працягу вякоў, пачынаючы ад гішпанккага Філіппа II, канчаючы Вільгельмам II...

2) Што Англія ня можа згадзіцца, каб гэткай магутнай мілітарнай дзяржавай, трымаючай пад сваей уладай (бо-ж у саюзе з Бэльгіяй!) гэтае процілежнае Англіі ўзьбярэжжа каналу, была Францыя... Каб аслабіць яе сілу, трэба зьвязаць яе ўзаемным дагаворам з Нямеччынай, якая—разам з Галяндыяй зраўнаважыць сілу саюзу Францыі з Бэльгіяй...

3) Што-ж датычыць польска-нямецкіх адносінаў, дык яны не датычаць безпасярэдна Англіі, і найлепшая англійская палітыка зьмяшчаецца ў тым, каб Польшча і Нямеччына самі зразумелі ўзаемную какарысьць ад мірнага суседзкага сужыцьця, і каб зьлі-

квідавалі ўсе свае споры самі. А дзеля гэтага ня трэба ім перашкаджаць у гэтым, ані дапамагаць тэй ці іншай старане. Але Англія станоўча ня хоча сунуць свае пальцы паміж польска-нямецкія дзьверы...

„Ніводзін край ня мае большага інтарэсу ў утрыманьні добрых адносінаў з яе вялікім суседам, як Польшча“, а таксама і Нямеччына. Дык **няхай-жа яны, панінутыя самі сабе, згаворацца між сабой**.

З усіх водклікаў англійскай прэсы карэспандэнт сумна выводзіць, што Польшчы ня трэба ашуківаць сябе надзеяй, быццам Англія калі небудзь загарантуе яе граніцы.

Ад правіцы да лявіцы—уся англійская прэса ў гэтым пункце—зусім згодная.

Кансэрватыўны „Spectator“ піша:

„Трэба раз назаўсёды зразумець, што Англія ніколі ня возьме на сябе абавязку падтрымліваць сумліўныя граніцы паміж Польшчай і Нямеччынай, а так-жа і паміж Польшчай і Расеяй“.

Лібэральны орган „Nation“ кажа зусім тое самае:

„Вялікая Брытанія бяссумліўна зусім ня зьбіраецца гарантаваць існуючую дзяржаўную тэрыторыю Польшчы“.

Орган „Партыі Працы“ „New Leader“ таксама рашуча адкідае думку аб гарантаваньні існуючай польскай тэрыторыі, дадае толькі некалькі „жаласьлівых слоў“ аб тым, што сьпярша Англіі трэба самой паддаць свае гранічныя справы арбітражу Разьемчага Суду, а пасьля трэбаваць таго-ж самага ад Польшчы.

Цяпер, прынамся, становішча Англіі ў справе польскіх дзяржаўных граніц—зусім ясна.

Фінансава-эканамічны крызіс Польшчы і урадавая праграма санацыі.

У бюджэтнай камісіі генеральны дакладчык бюджэту п. Зьдзеховскі даў агульную характэрыстыку эканамічнага і фінансавага стану Польшчы, а прэм'ер, адказываючы яму, досыць адкрыта прадставіў гаспадарчую праграму ўраду на 1925 г.

Абедзьве прамовы ня вельмі рожава рысуюць палажэньне краю і ня суляць нічога добрага шырокім працоўным масам спажыўцоў.

Забіваюць эканамічна Польшчу **дарагоўля прадукцыі і безрабоцьце**. Гэтыя абодва бічы краю, зьвязаныя адзін з адным, ствараюць некарысны для краю таргові балянс (перавага ўвозу тавараў з-заграніцы над вывазам), які выклікае сталы **эканамічны дэфіцыт**, пагражаючы гаспадарчым крахам краю. У такім стане фінансавая санацыя, ня маючы здаровай эканамічнай падставы, ня можа надоўга адратаваць край.

Польшча ня можа вывазіць, бо яе сыр'ё і прадукты—даражэйшыя, як з іншых краёў, на сусьветным рынку:—дык Польшча ня можа канкураваць з імі і эканамічна, або абасабляецца ў шкодцае адзіноцтва, або — што яшчэ горш заваёўваецца замежнай прадукцыяй.

Горш за ўсё, як сцьвярдзіў сам прэм'ер Грабскі, ня тое, што таргові балянс краю ад'емны, але тое, што яго ад'емная лічба ўсё расьце—гэта значыць: што Польшча прымушана ўсё больш увозіць і ўсё менш вывозіць.. гэта-ж і значыць, што Польшча ўсё больш рашуча заваёўваецца эканамічна чужымі краямі, усё больш абмяжоўвае і руйнуе сваю ўласную прамысловасьць, сваю вытворчасьць наагул...

Яркім выяўленьнем і доказам гэтага зьяўляецца ўсё ўзрастаючая лічба безработных, дайшоўшая ўжо амаль не да 200 тысячаў душ... гэта-ж цэлая армія галодных людзей, якую дзяржаўны скарб павінен з чагось карміць, якая да ўсяго гэтага можа ў кожную хвіліну пагражаць і іншымі клапотамі...

Як хутка расьце гэтая пагроза эканамічным крахам, відаць з таго, што ў 1923 г. гэтага эканамічнага дэфіцыту яшчэ ня было, і перавага вывазу над увозам давала Польшчы чыстага прыбытку 79 міл. злотых, у 1924 г. ужо балянс робіцца ад'емны і лічба дэфіцыту (страты Польшчы) дасягае 212 міліёнаў; а ў адным толькі студні 1925 году даходзіць да сумы, якія, калі так пойдзе далей—дасьць за гэты год ажно 520 мільёнаў убытку!

„Урад ня можа нічога парадзіць з гэтым“,— кажа адчайна дакладчык...

Польшча выводзіць пераважна сыр'ё, забіваючы гэтым яшчэ больш свае фабрыкі, якія ня маюць з чым працаваць, ды падвышаючы дарагоўлю і лічбу безработных...

Польшчу не ратуе нават адданы ёй нязвычайна багаты край—Сьлёнск, бо нават вугальная прамысловасьць яе ўпадае, а перад усім упадае вываз вугальля—галоўны пункт таргавага балянсу краю!.. Яго забівае канкурэнцыя Нямеччыны... У 1924 г. вываз вугальля ўпаў на 11 прац... Гэта значыць—ні сабе, ні другім!..

Вываз дрэва, таксама цэнтральны пункт польскага вывазу, такжа ўпадае, яго забівае канкурэнцыя з боку Расеі...

Вываз тканіны—галоўнага прадмету польскае прамысловасьці — таксама ўпадае катастрафічна, бо рынкі для яго, а перадусім расейскі, амаль-што ня зусім зачыненны...

Унутраны рынак звужаецца катастрафічна, бо сярэдні спажывец у Польшчы ўсё галее.

Такі эканамічны стан краю. Трохі лепшы, але як убачым, вельмі дарагой цаной здабыты, фінансавы стан Польшчы.

Бюджэтны дэфіцыт краю аблічаны міністрам фінансаў на 132 міліёны злот. Але ў гэтую лічбу не ўвайшоў цэлы рад „дробных“ выдаткаў, якіх дакладчык налічыў **аж на 50 міліёнаў**.

Але і гэтую суму дэфіцыту ў суме 180 міл. дакладчык лічыць аптымістычнай, бо рашуча заяўляе, што прадбачаная ў бюджэце лічба маёнтковага падатку—зусім нерэальная: на яе рахаваць ня толькі „гаспадарча шкодна“, бо гэтая кантрыбуцыя забіла бы да рэшты ўсялякую прадпрыемчасьць у краю, дзе і так няма зусім капіталаў, але яе папросту не заплацяць, як не заплацілі, напрыклад, абшарнімі ў сёлетнім годзе... Дык і фінансавы дэфіцыт у 1925 г. павінен быць яшчэ большы; значыць, **аб раўнавазе бюджэту казаць пакуль што няма падставаў**. Бо-ж трэба ведаць, што амэрыканскую пазыку пр. Грабскі ўрачыста абяцаў ня ўжываць на падтрыманьне бюджэтнай роўнавагі.

Якую-ж праграму мае ўрад Грабскага, каб ратаваць Польшчу ад пагражаючага крахам крызісу?

Перадусім мін. фінансаў Грабскі заявіў, што тая палітыка, якая бараніла кішані шырокіх масаў спажыўцоў ад дарагоўлі, пускаючы ў край-шляхам памяншэньня мытаў — заграінчныя танныя прадукты, **блудная палітыка**..., бо яна толькі павялічывае некарысны таргові балянс, і забівае краёвую прамысловасьць, павялічвае безрабоцьце ў краю і т. д. Дык выгадней... назначыць высокія мыты—ня пускаць у край замежных танных тавараў... Выгадна, зразумела, перадусім **прамыслоўцам**, а пасьля ўжо, можа, хаця зусім неабавязкова, і работнікам... А перадусім—нявыгадна шырокім масам і без таго згалеўшых спажыўцоў...

Дык вось, эканамічная „санацыя“ краю—падняцьце яго прамысловасьці, як заявіў адкрыта і рашуча ўрад. Урад будзе правадзіць яе **на карысьць прамыслоўцаў і коштам усяго народу.**

У гэтым паміж дакладчыкам (эндэкам) і ўрадам (прэм. Грабскім) ніякай нязгоды няма. Як сцьвярджае „Robotnik“, „праграма ўраду, гэта праграма абшарніцка-капіталістычная, аснавана **на імкненьні да найвышэйшых цэнаў тавараў і як найніжэйшае платы работнікам**. Дамагаецца яна ўсялякіх прывілеяў для капіталістаў і вялікіх уласьнікаў, побач з паніжэньнем роўня жыцьця для работніцкіх масаў і ўзлажэньнем на гэтыя масы ўсялякіх цяжараў“.

Абодва прамоўцы заявілі аб патрэбе ўсялякімі мерамі падняць вытворчасьць Польшчы, дзеля чаго—па думцы п. Зьдаеховскага—галоўным спосабам зьяўляецца... **10 гадзінны дзень працы**... На гэта прэм'ер не адказаў нічога... Не адказаў і на **абяцаньне дакладчыка—ад імя капіталістаў—не плаціць маёнтковага падатку.**

Палітыка ўраду—гэта „палітыка адкрытага і сьвядомага павышэньня дарагоўлі, як слушна кажа „Robotnik“. **Урад выбраў** стары выпрабаваны шлях: сьпярша ўзбагаціць і ўзмацаваць коштам работнікаў і рэшты насяленьня — прамыслоўца і абшарніка, а тады **павінна** будзе выратавацца і ўся Польшча...

Ці згодзяцца на гэткую „санацыю“ капіталістаў шырокія масы працаўнікоў і спажыўцоў Польшчы,—гэта яшчэ вялікае пытаньне...

На гэткую клясычную старую праграму ўзмацаваньня рэакцыі, здаецца, можа цяпер быць адзін адказ: прайшлі ўжо тыя часы, калі „разумныя гаспадары“ прабавалі адвучаць сваіх „аслоў“-рабоў ад яды... Бо-ж толькі анэкдатычныя „аслы“ паміраюць ад гэткіх спробаў... **В.**

Змаганьне за школу.

СЬПІС

школьных абводаў, з якіх жыхары, на падставе ўставы аб школьніцтве ад 31. VII. 1924 г. і распараджэньня Міністра Асьветы ад 7. I. 1925 г., ужо склалі школьнаму інспэктару дэкларацыі аб жаданьні беларускай школы і копіі сьпісаў бацькоў і дзяцей ужо прыслалі ў Цэнтральную Беларускую Школьную Раду
(Wilno, Wileńska 12-6 Centr. Biał. Rada Szkolna)

Ашмянскі павет: 1 школьны абвод—вёскі: Міхневічы, Зарудзічы і Яневічы.

Баранавіцкі п.: 1 шк. аб.—в. Рачканы — Ляхавіцкай гміны.

Валожынскі п.: 1—в. Забярэзь—Бакшт. г.

Ваўкавыскі п.: 1—в. Дудзічы, Рудаўка, Грыневічы—Сьвіслацкай г. 2—в. Харашэвічы—Трабскай гм.

Вялейскі п.: 1—в. Малевічы—Ільскай гм.; 2—в. Кузьмічы, Сьцюдзенкі, Казаны і Кароткія—Кураяецкай гм.; 3—в. Куранец, Галінава, Савіна, Ліцьвінкі, Быткаўшчына, Пукені і Саковічы—Куран. гм.

Дзісьненскі п.: 1—в. Корніца—Іодскай гм.; 2 — в. Пірадолы, Маргі. Піравоз—Пліскай гм.; 3—в. Забалаце I, II, III, в. Пародні і Красьнякі; 4—в. Яэно, Амбросенкі, Шчэрбічы, Кальчы; 5—в. Заазерцы, Дарожкі, Жоўдзікі, Локшыно і Казельскія—Язьненскай гм.; 6—в. Заборье, Бардзенцы, Запрудзе, Захвашчоўка—Н.-Пагостскай гм.

Дунілавіцкі п.; 1—в. Козлы — Порпліскай гм., Пастаўскай гм.: 2—в. Кураполе; 3—в. Ліпнікі.

Горадзенскі п.: 1—в. Алекшыцы і Жукевічы — М.-Бжэст. гм.; 2—в. Навасёлкі, Кубельнікі, Пяскі — В.-Эйсм. гм.; 3—в. Галынка, Кулі, Рудяўляны — Галынскай гм.

Косаўскі п.: Косаўская гм.: 1—в. Дубітова; 2—в. Квасевічы: 3—в. Галікі; 4—в. Харашчы; 5—в. Скуратава; 6—в. Альшаніца, Хрышчановічы; 7—в. Бялавічы; 8 — гор. Косаў; Ражанская гм.: 9 — в. Куляны; 10—в. Блізна; 11 — в. Запольe; 12 — в. Палонская; 13—в. Байкі; 14 — в. Юндзілавічы, Грудок, Кавалі; 15—в. Агароднікі і Сакалова—Пескаўскай гм.

Лідзкі п.: 1 — в.Гедзгалы, Беліцкай гм.

Навагрэдзкі п.: 1—в. Даўгінова—Ярэм. гм.; Любчанская гм.: 2—в. Сенно; 3—в. Загор'е; 4—в. Скрышава, Пачапаўская гм.: 5—в. Пачапава, Емельяновічы, Пархімаўшчына, Навасёлкі.

Нясьвіжскі п.: 1—в. Дурыцкаўшчына—Сноўскай гм.; 2—в. Іванава — Лапскай гм.; Гарадзейская гм.: 3—в. Дэрэчынцы; 4—в. Краснагоркі.

Пружанскі п.: Рўдніцкая гм: 1—в. Казлы; 2—в. Замошэ; 3—в. Калядзічы; 4 — в. Сілічы, Несьцеркі; 5—в. Бельчыцы, Руднікі, Ражковічы; Дабучанская гм.: 6—в. Дабучыя; 7—в. Агароднікі, 8—в. Парасьняны; 9—в. Якавічы; 10—в. Жадзены; 11—в. Арабнікі, Бузуны; Шэнёўская гм.: 12—в. Стараволі; 13—в. Чахець; 14—в. Шэні; гм Носкі: 15—в. Скорцы; 16—в. Росохі; гм. Малеч: 17—в. Малеч; гм. Байкі: 18—в. Варотна; гм. Ласково: 19—в. Смалявіцы; гм. Котра: 20—в. Ліхачы, Нямковічы, Пасталава; гм. Шэрэшаўскя: 21—в. Зарэча.

Слонімскі п.: 1—в. Масілавічы—Марыанскай гм; 2—в. Хінявічы, Парэча—Пацаўскай гм.; 3—в. Вайнілаўцы—Курылавіцкай гм.; 4—в. Алексічы — Дэрэчынскай гм.

Складаньне дэкларацыяў прадоўжана.

Дадатак да інструкцыі „як дамагацца ўрадовай беларускай школы“.

1) Як выключэньне для гэтага году, распараджэньнем Міністра Асьветы ад 7/I 1925 г. тэрмін для складаньня дэкларацыяў аб жаданьні навучаньня дзяцей у беларускай мове быў вызначан ад 31 га сакавіка (марца) г. году. Але з прычыны таго, што распараджэньне позна стала праводзіцца ў жыцьцё, і войты доўга і ўпарта не зацьвярджалі, а некаторыя і да гэтага часу не зацьвярджаюць дэкларацыяў, або незаконна бяруць плату за подпісы—большасьць бацькоў-беларусаў не маглі да 31-га сакавіка падаць школьнаму інспэктару дэкларацыяў.

На дамаганьне Беларускага Пасольскага Клюбу, каб тэрмін для складаньня дэкларацыяў быў прадоўжан—улада ўрэшце гэты тэрмін прадоўжыла да 21-га красавіка (апрэля).

Вось, на якія паветы мае сілу прадоўжаны тэрмін: 1) з Палескага ваяводзтва: Берасьцейскі, Пружанскі, Косаўскі, Пінскі і Лунінецкі; 2) Наваградзкага ваяводзтва: Слонімскі, Наваградзкі, Баранавіцкі, Нясьвіжскі, Стаўпецкі, Валожынскі і Лідзкі; 3) з Беластоцкага ваяводзтва: Горадзенскі і Ваўкавыскі.

На Віленскае ваяводзтва—паветы: Вялейскі, Дунілавіцкі, Сьвянцянскі, Дзісьненскі, Браслаўскі, Троцка-Віленскі і Ашмянскі тэрмін не прадоўжан.

2) У тых паветах, на якія тэрмін складаньня дэкларацыяў прадоўжан да 21-га красавіка (апрэля), беларусы павінны скарыстаць гэтак: 1) калі дэкларацыі ўжо заверaны гмінаю, праз паўнамоцніка здаць школьнаму інспэктару пад расьпіску; 2) Калі дэкларацыі яшчэ не заверaны гмінаю, абавязкава павінны гэтага дабіцца і 21-га красавіка таксама здаць школьнаму інспэктару.

Тады школа, згодна з распараджэньнем, пераробіцца ў беларускую з восені гэтага 1925 году.

3) У паветах Віленскага ваяводзтва, на якія тэрмін не прадоўжаны, ужо заверaныя гмінаю дэкларацыі праз паўнамоцніка здаць школьнаму інспэктару, а калі яшчэ не заверaны, то абавязкава заверыць і таксама здаць інспэктару. У гэтакіх выпадках школа польская пераробіцца ў беларускую аж з восені 1926 году. А дэкларацыі можна падаваць аж да 31 га сьнежня (декабря) 1925 г.

4) Да Школьнай Рады даходзяць весткі, што ў некаторых паветах раз'яжджаюць „нейкія паны“ і на сходах намаўляюць бацькоў не падаваць дэкларацыяў на беларускую школу, а агітуюць, каб падпісаліся на польскую школу; што ў некаторых мясцох вучыцялі, гмінныя пісары, паліцыянты, войты, солтысы (нават з тутэйшых беларусаў) таксама намаўляюць не падаваць дэкларацыяў на беларускую школу.

Грамадзяне!ня слухайце гэтых нясумленных і цёмных людзёў, што зьбіваюць Вас з тоўку, вы самі добра ведаеце, што родная беларуская школа ёсьць найбліжэйшая і найдаражэйшая для вашых дзетак.

5) Падавайце ў Школьную Раду імёны і прозьвішчы ўсіх тых, хто намаўляе не падаваць дэкларацыі, або запужвае, або зьніштажае, або чыніць іншыя перашкоды, каб вы ня выявілі бацькаўскага жаданьня вучыць дарагіх вашых дзяцей, у зразумелай ім сваей роднай мове.

Калі паўнамоцнікі прысылаюць у Школьную Раду копіі сьпісаў бацькоў, якія падалі інспэктару дэкларацыі, то трэба дабаўляць яшчэ ці адчыняецца новая школа, ці ператвараецца існуючая польская школа і далучыць копію паперы паўнамоцніка да школьнага інспэктара.

7) Падавайце, як можна, больш дэкларацыяў на адну школу.

Белар. Школьная Рада.
Вільня, Віленская 12—6.

Школьная праца ў Наваградчыне.

1-га сакавікаа г. г. Т-ва Беларускае Школы ў Наваградку ладзіла дзень, пасьвячоны беларускай школе, на які зложылася літэратурна-вакальная раньніца і вулічны збор ахвяр. Дзень гэты быў прыўрочаны да агульнага сходу Таварыства. Літэратурна-вакальная раньніца пачалася роўна а 1-ай гадз. ў салі тутэйшай пажарнай каманды, па берагі перапоўненай беларускім сялянствам і тутэйшай інтэлігенцыяй. Былі прысутны-

мі прадстаўнікі ўлады і польскае вучыцельства тутэйшае ўрадовае гімназіі. Раніца пачалася прамоваю прадстаўніка Таварыства аб сучасных заданьнях беларускае асьветы. Глыбокае ўражаньне зрабілі маладыя вучні тутэйшае Беларускае Гімназіі поўным чуцьця дэклямаваньнем пякнейшых твораў нашых паэтаў, а хор, зложаны з вучняў тае-ж гімназіі пад умелым кіраўніцтвам заслужанага працаўніка на ніве беларускае асьветы пана Шумскага, выканаў найпякнейшыя беларускія песьні, многія з каторых запісаны ў Наваградзкім павеце і яшчэ дагэтуль нідзе не надрукованы. Ўражаньне было так сільнае, што некаторыя старычкі сяляне выходзілі з сьлязьмі на вачох.

У той-жа дзень а гадзіне 3-яй старшыня Таварыства п. Сьвірыд адчыніў сход, вітаючы сабраўшыхся з розных куткоў Наваградчыны сяброў Т-ва ў ліку болей 200. Пасьля дакладу аб дзейнасьці Ураду Т-ва, адчытаньня пратаколу Нагляднае Рады і дакладу аб пачаткавых беларускіх школах, разьвілася дыскусія, якая была ведзена ў дужа паважным тоне і падкрэсьліла з поўнай яснасьцю шырокую нацыянальную сьвядомасьць у масах і яе бязумоўнае жаданьне мець свае школы. З прывітальнай прамовай выступіў пасол пан Рагуля, які запрапанаваў сходу выразіць гарачую падзяку Ураду Т-ва за яго працу ў барацьбе за беларускую школу. Сход аднагалосна прылучыўся да гэтае прапазіцыі. Па прыняцьці рэзалюцыі, у якой падкрэсьліваўся цяжкі стан беларускае асьветы, агульны сход прыступіў да выбараў новага ўраду, які павялічаны прадстаўнікамі асобных гмінаў, складваецца з 15 чалавек. У прызыдыум Ураду Т-ва ўвайшлі: П. Сьвідыр (старшыня), П. Аляксюк і Я. Біруковіч (віцэ-старшыні), В. Пронько (скарбнік) і Ганна Волько (сэкрэтар). У склад Нагляднае Рады ўвайшлі п. п. Тур, Чэтырко і Карп. Агульны сход выбраў асобную дэлегацыю з 5 чалавек, якой даручана зложыць уладам мэмарыял аб патрэбах беларускае асьветы.

Арышт за дэклярацыі.

У вёсцы Заельнікі, Хаценчыцкай гміны, Вялейскага пав., заарыштаваны Віктар Шарамэт, які інфармаваў сялян аб парадку — згодна языковым законам і распараджэньнем ураду — складаньня дэклярацыяў на беларускую школу.

З Сойму.

Аб самараспушчэньні Сойму.

На паседжаньні 2 красавіка разглядалася, паміж іншым, сьпешная прапазіцыя „Wyzwalenia“ аб самараспушчэньні Сойму на восень с. г.

Матывы гэтай прапазіцыі (—і зусім слушныя!) падаў п. Панятовскі. Сойм страціў усякую павагу ў краю; трэба праверыць, ці склад Сойму адказывае ўкладу сілаў і імкненьням краю. „Толькі любоў... да мандатаў устрымлівае вас, паночкі,—казаў ён да правіцы, ад праверкі грамадзкай апініі“.

Сойм састарыўся за гэтыя 3 гады і стаўся зусім няздольным да працы.
За гэты час на Захадзе зьмяніліся ўсе парляманты, бо зьмяніліся часы і настроі народаў...

Пасьля вельмі гарачых прамоў і дыскусіі на галасаваньне была пастаўлена сьпярша прапазіцыя П. П. С. з дамаганьнем развязаньня Сойму ўраз-жа.

194 галасамі проці 141 прапазіцыя П. П. С. была адкінута. Адкідаецца і прапазіцыя „Wyzwolenia“, проці якой галасавалі і пэпэсы.

За роспуск Сойму галасавалі: вызваленцы, П. П. С. беларусы, украінцы, жыды, немцы, „радыкальныя сяляне“, сялянскі саюз, незалежная сялянская партыя і камуністы.

П. Тарашкевіч ад імя беларусоў заявіў, што няма чаго шкадаваць Сойму, які толькі і рабіў, што ламаў канстытуцыю.

Украінец Васыньчук заявіў, што ўкраінцам больш, як каму, патрэбны выбары ў новы Сойм, у якім амаль не ўдвая павялічыцца прадстаўніцтва ўкраінцаў (ад Галіччыны!), хаця можа ў часе „кампаніі“ шмат украінцаў, як у Харватіі, будзе забіта палякамі.

Апошні акорд.

Апошняе паседжаньне Сойму закончылася, вельмі пекным акордам, злучыўшым у адно патрыятычнае цэлае ўсе польскія партыі. На чале гэтай новай агульна-польскай коаліцыі станула вельмі сымвалічна—партыя польскіх сацыялістаў.

Што-ж аб'яднала ўсіх, што папхнула ўсю „хрысьціянскую“ правіцу ў захопленьні пляскаць сацыялісту, дый яшчэ й жыду Лібэрману?..

П. Лібэрман казаў, што сацыялісты, якія калісь заўсёды галасавалі проці ваенных крэдытаў, цяпер пасьля вайны (!) — усюды, а перад усім у Польшчы, зьмянілі тактыку, бо „дайшлі да іншых вывадаў“. „Польшча акружана азброеннымі ворагамі, якія не прызнаюць наагул—яўна ці скрытае граніцаў. Дык Польшча павінна быць „абаронна—мілітарнай дзяржавай.

І гэтым гімнам „абароннаму мілітарызму“ ў Польшчы, прапяяным польскім сацыялізмам, пад бясспыннае „брава“ ўсей правіцы— і закончылася сэсія Сойму.

Закон аб паборы рэкрутаў прыняты ўсім Соймам проці беларусаў, украінцаў, камуністаў і „незалежных сялян“.

Прапазіцыя „Wyzwalenia“ — аб недаверы мін. Сікорскаму—адкінута тэй-жа большасьцю, толькі „Wyzwalenie“ галасавала за.

Сымвалічнай авацыяй ген. Сікорскаму і паслу Лібэрману—пад крыкі „niech żyje armija!“—і закончана паседжаньне.

Наступнае паседжаньне—22-га красавіка.

З навейшых напеваў.

ЭКСПРЭС.

Едуць, едуць паяжджане...
Ян. Купала

Сёламі, доламі, борам, прасторам—
Стукаты, грукаты, звон.
Збуджаны, знуджаны, зморaны горам
Зможаны змора і сон!

Скогатам, рогатам рэжа паветра,
Супраць карагі, ламы...
Бурнасьцю ветра, з панурага нетра
Хто гэта? хто гэта?—Мы!

Ад спанку, з паўстанку мы рушыма ранкам.
Выраю высіцца зык.
Рэха, грымоты, разводзе—заранка.
Наш—бліскавіца цягнік!

Ззаду, ужо ззаду жальба і жалоба,
Жорсткае жала жалю
Радасьць ўзбуялая, радасьць—аздоба
Зяблую зябіць зямлю.

Верыма, верым вясёлаю верай,—
Лёсам даверана нам:—
Шлях нам бясконцы, нямераны мерай,
Тайнасьць заказаных брам!

Мкнем на пярэсьціг, на высьціг удалей,
Вечнасьці на перарэз!..
Ў далі, усе далей, і далей для далей
Рушыць і крышыць экспрэс!

НА ПОСТАЦІ.

Сумнай песьні голас,
Бы ў цудовым сьне...
Жыта сьпелы колас
Жнея хутка жне.

Сонца жар. Зьнямога.
Сьпёка, гарачынь...
Пачакай, нябога,
Крыху адпачынь!

Выпрастала сьпіну—
Шчок палае мак.
Стала на часіну
І замлела так.

Задуменьне палэ,
Пазірае ў даль...
Мо' аб чымсьць згадала?
Мо' кагосьці жаль?

* * *

Месячыку—месяц,
Срэбненькія рожкі!
З за хмарынкі, месяц,
Выгляні хоць трошкі
Бедная галоўка,
Што ня мае долі:
Дажынаць сьвякроўка
Кінула на полі.

Супраць ночы цёмнай
Ледзь дамоў вяртаю—
Цішынёй таёмнай
Цемната пужае.

Мгліца ў вочы лезець,
Ня відаць дарожкі,
Месячыку—месяц,
Срэбненькія рожкі.

Уладзімер Жылка.

Сьмерць Мархлеўскага.

У Маскве памёр адзін з найвыдатнейшых камуністычных павадыроў, паляк Мархлеўскі. Радавая прэса пасьвячае яму вялікія нэкралёгі (пасьмертныя артыкулы).

Аднэй з найвялікшых заслуг Мархлеўскага зьяўляецца адратаваньне арміі бальшавікоў — у часе наступленьня на Маскву Дэнікіна ў 1919 г. Бальшавіцкую армію тады ціснулі з усіх бакоў Дэнікін, Колчак, Балтыцкія дзяржавы і Пілсудскі. Апошні мог-бы, перарэзаўшы так-званую адэскую ці жмэрынскую „кішку“ чырвонай арміі, паставіць радавы ўрад на край пагібелі. Тады Мархлеўскі, як пішуць радавыя газэты, „навязаў кантакт з марш. Пілсудскім“, які згадзіўся прыпыніць сваё наступленьне, каб даць „перадышку“ бальшавікам і час падцягнуць „адэскую кішку“ да цэнтру, а пасьля і разьбіць Дэнікіна...

Пілсудскі сумленна выпаўніў дагавор з Мархлеўскім (аб якім, зразумела, ня ведаў ніхто з наступаўшых на радавую Расею), і Радавая ўлада была ўратавана.

Важнейшыя здарэньні.

У Польшчы.

Выкрыцьце камуністычнай друкарні.

У часе вобыска ў друкарні „Zecer“ у Варшаве паліцыя знайшла склад камуністычных выданьняў і сьвежа зложаны нумар газэты „Głos Komunistyczny“,

Усіх работнікаў друкарні арыштавалі, а друкарню апячаталі.

Арышты.

„Dz. Wil.“ даносіць, аб заарыштаваньні важнай банды ў ліку 11 літоўскіх дывэрсантаў, жыхароў гмінаў Олькеніцкай і Рудзішскай, якія быццам, працуючы яшчы ад 1920 году, за ўвесь час забілі шмат польскіх жаўнераў і паліцыянтаў.

Тая-ж газэта піша:

Паліцэйскае дазнаньне „ўстанавіла“, што спраўцамі рабунковага нападу 26/III каля Глыбокага былі жыхары засьценку Дзянісіна, Дзісьн. пав., Эдм. Вайцеховіч, Вайцехоўскі і Кудрэвіч Ад.

Напады.

30/III ўвечары банда з 35 асоб, узброеных карабінамі, напала на станцыю Малькавічы — між Лунінцом і Баранавічамі. Пачалася перастрэлка з бараніўшымі станцыю атрадамі паліцыі і войска. Спаткаўшыся з атрадам, нападаўшыя рассыпаліся і адыйшлі на палудзень.

Каля Гуры-Кальварыі (ў Польшчы) 10 узброеных бандытаў напалі на ехаўшых купцоў-жыдоў і абрабавалі іх. Адзін з бандытаў... апрануты быў у мундзір пшодовніка паліцыі.

Здаецца—і не на „Крэсах“, але „Крэсы“ — заразьлівы...

Кабеты-паліцыянткі.

„На ўзор заходня-эўрапэйскіх дзяржаваў“(!) польскі ўрад пачаў тварыць атрады... кабет-паліцыянтак! Не хапіла ўжо, відаць, мужчын для паліцэйскага ратаваньня Польшчы...

Заграніцай.

Зямельны закон у Радавай Беларусі.

30 сакавіка ў Радавай Беларусі ўвайшоў у законную сілу дэкрэт аб аканчальным адабраньні зямель ад былых зямляўласьнікаў.

Яшчэ адзін „Савінков“.

Лёнданскае агенцтва паведамляе, што вядомы правадыр дальня-ўсходніх белагвардзейцаў, казак Семёнов, паразумеўся з радавым урадам і едзе з Шанхаю з атрадам у 150 сваіх таварышоў у Расею.

У гэтым агенцтва бачыць доказ раскладу манархічных групаў і на Дальнім Усходзе.

Польская „Rada Narodowa“ ў Літве.

Літоўскі Сойм на паседжаньні 31 сакавіка 30 галасамі проці 15 адкінуў праект „polskiej rady narodowej“. Пасьля галасаваньня польскія паслы пакінулі Сойм.

На тым-жа паседжаньні адкінуты і праекты нямецкай і жыдоўскай радаў.

Швэдзка-літоўскае зьбліжэньне.

З Коўна паведамляюць „Dz. Wil.“, што там адкрылася таварыства дзеля швэдзка-літоўскага зьбліжэньня, распачатае яшчэ Брантынгам, які на форуме Лігі Народаў заўсёды бараніў Літву проці Польшчы.

Маркс—супольны кандыдат рэспубліканцаў.

Нарады рэспубліканскіх партыяў і цэнтру—закончыліся выстаўленьнем супольнай кандыдатуры ў прэзыдэнты рэспублікі былага канцлера (прэмьера) Маркса (цэнтроўца). Каб здаволіць кандыдата сац.-дэмакратаў Брайна (які атрымаў з гэтых усіх партыяў найбольш галасоў), дык ён тэй-жа коаліцыяй выстаўлены, як прэм'ер Пруская ўраду, бо і нова-выбраны пасьля адмовы Маркса, прэм'ер Гэпкеп таксама адмовіўся.

Амэрыка і Францыя.

З Вашынгтону паведамляюць, што амэрык. ўрад вельмі крытычна адносіцца да Францыі і мае быццам рашуча патрэбаваць ад Францускага ўраду яснай пастаноўкі справы аб ваенных даўгах і разбраеньні. Калі Францыя ня дасьць здавальняючага адказу, дык Амэрыка спыніць ў сябе наагул усякі крэдыт Францыі. А тымчасам Францыя апрацоўвае ваяўнічыя пляны рэарганізацыі сваей арміі, — каб была работа ваяўнічым генаралам.

Правадыр харвацкіх сялян у караля Югаславіі.

Правадыр сялян-харватаў Радіч (—Павал, бо Сьцяпан—сядзіць у вастрозе) быў прыняты каралём, з якім меў доўгую (аж 24 гадзіны) гутарку.

Як ведама, харвацкія незалежнікі-рэспубліканцы (партыя Радіча) рэзка зьмянілі праграму і тактыку, прызнаўшы „адзіную і недзялімую“ манархію сэрба-харвата-славонію (Югаславію)—зразумела-ж—на варунках поўнай раўнапраўнасьці народаў і канстытуцыйна-дэмакратычнага ладу.

Радіч заявіў журналістам, што ён вельмі здаволены размовай з каралём і што яго партыі трэба толькі... перакананць харвацкіх сялян, што шлях згоды—найлепшая тактыка.

Яшчэ паўстаньне ў Афрыцы.

У колішняй нямецкай калёніі, адабранай Англіяй (суседняй з яе паўднёва-афрыканскімі абшарамі), — у краю пляменьня рэгаботаў—выбухла паўстаньне.

Рэгаботы абвясьцілі незалежнасьць. Паўстанцы маюць добра навучоную і ўзброеную—паводле апошняга слова ваеннай тэхнікі, армію ў 600 душ, што ў тамтэйшых варунках прадстаўляе значную сілу.

Новая дзяржаўка зьвярнулася да Лігі Народаў, каб узяла яе пад сваю апеку (спадзявайся!).

Але... з Прэторыі (сталіцы „паўдзённай Афрыкі“ брытанскай) ужо выслана на паўстанцаў эскадра англійскіх аэрапланаў, бо рэгаботы не згадзіліся на запрапанаваную англійцамі адміністрацыйную аўтаномію.

Англійская прэса тлумачыць паўстаньне... нямецкай інтрыгай. Немцы даставілі аружжа, інструктароў і г. д.

Водгукі забойства Вечоркевіча і Багіньскага.

1 красавіка радавы ўрад падаў Польскаму паслу ноту гэткага зьместу:

„Тое паступаньне, якое дазволіў сабе польскі консул у Менску п. Карчэўскі,—укрываючы ад 30 сакавіка да 1 красавіка ў афіцыяльным гмаху консульства асобу, пацягненую да ўгалоўнай адказнасьці (кс. Уссаса), прымушае народны камісарыят замежных спраў заявіць аб гэтым да ведама Польскай дыпляматычнай місіі.

„Што датыча таго, што кс. Уссас меў дыпляматычны пашпарт, быццам дазваляўшы яму шукаць прытулку ў Польскім Консульстве, дык Нар. Ком. Замежны спраў ня лічыць гэтага слушным даказам, бо гэты пашпарт зусім не звальняе яго ад судовай адказнасьці па артык. 10,157, ч. II, 168 і 169 Угал. Кодэксу ССРР.

„Дзеля гэтага Нар. Ком. Зам. спраў мае чэсьць паведаміць Польскую місію, што ад гэтага мамэнту ён змушаны адмовіць п. Карчэўскаму прызнаньня яго консулам і мае надзею, што польская місія загадае п. Карчэўскаму неадкладна пакінуць тэрыторыю ССРР“.

У адказ на гэтую ноту польскае пасольства заявіла ў ноце, што ня лічыць довадаў радавага ўраду дастатачнымі, каб пазбавіць польскага консула ў Менску яго ўрадавага становішча. П. Карчэўскі не нарушыў дыпляматычных правілаў, бо пусціў у консульства польскага чыноўніка, маючага дыпляматычны паршпарт з візай Нар. Кам. Замежн. Спраў.

Дзеля таго Польскае пасольства катэгарычна пратэстуе проці зьместу і формы ноты Нар. Кам.

ПАТ паведамляе:

Ня спыняюцца вельмі ваяўнічыя і варожыя дэманстрацыі проці Польшчы ў ССРР з прычыны забойства выданых палітычных бамбістаў Багіньскага і Вечоркевіча.

Паасобныя палкі чырвонай арміі выносяць рэзалюцыі проці Польшчы, абяцуючы адамсьціць яе буржуазіі. „Хай ведае польская буржуазія, што мы маем дынаміт, і што гадзіна помсты блізіцца“—так канчаюць яны.

Забастоука батракоу.

Чацьверты дзень.

„Robotnik“ паведамляе, што забастоўка разьвіваецца вельмі добра на Паморы і ў Кангрэсоўцы („Крулеўства“),—слабей у Пазнані.

Арыштованы 17 работнікаў і 2 працаўнікі саюзу, але зараз-жа выпушчаны ў Грудзёнскім павеце. Было яшчэ некалькі арыштаў у паасобных фальварках.

Абшарнікі ў некалькіх мейсцах звальнялі работнікаў за забастоўку і аддавалі справу ў міравы суд.

Міністар Працы апублікаваў, што ўсюды, дзе абшарнікі, як кару за забастоўку, пазбаўлялі скаціну работнікаў пашы, умешывалася паліцыя, змушаючы абшарнікаў не правакаваць завастрэньня падзей.

Быў выпадак, калі абшарнік зраніў работніка віламі ў бок, аб чым работнік мае сьвядэцтва ад доктара.

Пяты дзень.

Як трэба было спадзявацца, удача забастоўкі выклікала цэлы рад рэпрэсіяў і гвалтаў, як збоку абшарнікаў, таксама паліцыі і суда.

У цэлым радзе паветаў зроблена шмат арыштаў, цэлы рад міравых судзьдзяў выдалі прысуды аб неадкладным высяленьні работнікаў з маёнткаў—па скаргам абшарнікаў. Усюды абшарнікі і іх эканомы звальняюць і выганяюць бастуючых работнікаў.

Шосты дзень.

Забастоўка трывае моцна, у кангрэсоўцы масава далучаюцца падзённыя работнікі. У Картускім павеце эканом Мюлер, размаўляючы з работнікамі, сьпярша ўдарыў аднаго з іх бізуном, а пасьля, атрымаўшы „здачы“, пачаў страляць з рэвальвэра, ранячы аднаго з работнікаў.

У радзе паветаў паліцыя, падпоеная гарэлкай у дварох, арыштоўвала работнікаў, што вельмі асьмелівае абшарнікаў, у іншых мейсцах паліцыя ашуківае бастуючых, кажучы, што забастоўка ўжо спынена саюзам.

ГРАМАДЗЯНЕ! Хто яшчэ не падаваў школьнаму інспэктару дэклярацыяў аб жаданьні навучаньня сваіх дзетак у роднай беларускай мове—пасьпяшыце споўніць свой бацькаўскі абавязак. — Тэрмін для складаньня дэклярацыяў прадоўжаны да 21-га красавіка.

ХРОНІКА.

Справядлівае дамаганьне. Сэнатарам Баграновічам зроблена ў сэнацкай камісіі культуры і асьветы прапазіцыя аб даасыгнаваньні да бюджэту асьветы на 1925 год дапамогі на беларускія гімназіі: у Вільні 36.000, у Навагрудку і Радашковічах па 24.000 і на Клецкую 15.000 злотых.

На жаль, трудна спадзявацца, каб гэтае слушнае дамаганьне было зьдзейсьнена.

Беларускае духавенства ў папскага нунцыя. Монсіньёр Ляўрі прыняў прадстаўнікоў беларускага каталіцкага духавенства, якія падалі яму мэмарыял у справе конкордату, які не здавальняе патрэбаў беларусаў-каталікоў, а наадварот, вельмі крыўдзіць апошніх.

„Сэкцыя дзеля меншасьцяў“ ці „сэкцыя проці меншасьцяў“? Як ведама, віленскія польскія тэатры ўтрымліваюцца вялізарным коштам, які пакрываецца ўрадам, дзеля таго, каб праз польскі тэатр апалячываць „меншасьці“. Такім чынам нават тэатр у Вільні істнуе дзеля барацьбы з „інородцамі“. Вось-жа новаўтвораная „сэкцыя меншасьцяў“ пры паліткоме Рады Міністраў аднэй з першых спраў паставіла сабе правясьці сталую дапамогу польскім тэатрам у Вільні—дзеля „культурнага заваяваньня меншасьцяў“.

Дык узьнімаецца пытаньне: ці не абмылковы назоў дадзены гэнай новай установе п. Тугутта?

Гумарыстычная абмылка польскай газэты. Адна з найбольш граматных польскіх газэтаў „Kurjer Polski“ ў аддзеле „Głosy z Polski“ вітае беларусаў з сьвятам надрукаваньня іх першай кнігі і дадае, што тым прыемней польскай газэце далучыцца да сьвята беларускай культуры, што піанера гэтай культуры, доктара Скарыну, дала Беларусі... Польшча!-бо... Скарына паходзіў „z Płocku“... Папросту, рэдакцыя пераблутала беларускае места Полацак з польскім Плоцкам, што выявіла асаблівае „знаньне“—як геаграфіі, так і гісторыі...

Ці не на гэткім-жа грунце апірае віленскі „вучоны“ доктар Загорскі свой праектаваны рэфэрат, што Скарына быў... чэхам?!

Падзяка. За пяцьдзесят зл., атрыманых праз п. Тарашкевіча, а ахвяраваных некатар. пасламі Беларус. Пасольскага Клюбу Беларус. Студэнцкаму Саюзу.—Урад Беларус. Студ. Саюзу ўсім ахвярадаўцам прыносіць сваю шчырую падзяку.

Урад Бел. Ст. Саюзу.

Просьба студэнтаў. Рэдакцыя „Студэнцкае Думкі“, вельмі пацярпеўшы матэрыяльна з прычыны канфіскацыі № 2 (3) свае часопісі, просіць усіх Паважаных Падпішчыкаў, жадаючых і далей атрымоўваць „Студэнцкую Думку“, прысылаць падпіску на наступны квартал і ўрэгуляваць рахункі за мінулы час.

Алькагалізм сярод віленскіх дзяцей. „Kurjer Wil.“ падае напраўды страшэнныя даныя аб тэй вышэйшай „культуры“, якую разводзяць у нас „місіанеры“ п.п. Бачэвскія і Каспровічы, ня кажучы ўжо аб мясцовых „культуртрэгерах“...

Анкета газэты кажа, што 86,2 працэнты дзяцей у віленскіх школах ведае смак гарэлкі, 23,5 прац. ўпіваюцца, 2,4 прац. п'юць што-дня, 9,2 прац. што-тыдзень!..

88,9 прац. дзяцей дастае гарэлку ад бацькоў, 22 прац. купляюць яе „за свае грошы“..

Аж жуда бярэ ад гэтых лічбаў доктара Брокоўскага!...

Вось яна „санацыя (аздараўленьня!) скарбу“ шляхам „пьянага бюджэту“ і коштам здароўя насяленьня,—коштам дзяцей яго будучыны!..

Прысуд паліцыянтам-крыміналістам. Віленскі Акружны Суд засудзіў за вымаганьне хабароў: 1) б. кіраўніка сьледчае экспазітуры на м. Вільню, Заборовскага,—на 2 гады ў вастрог; 2) заступніка яго, асьпіранта дзяржаўнае паліцыі, Кеджыньскага,—на 3 гады 6 мес.; пасрэдніка Альпэровіча—на 3 г. 6 мес.; а також вывядоўцу Шошына—за неданясеньне аб усім гэтым уладам—на 4 мес. Апрача таго, засуджана ад іх на карысьць пацярпеўшага інж. Левінсона—6.542 зл.

На чародзе—другая справа паліцэйскіх-праступнікаў, якія сядзяць на Лукішках.

Канец шулерні Валэйшы-Паўлюкевіча.

„Тымчасовая Беларуская (?) Рада“ распушчана.

Вядомая ўсім шулерня пад назовам: „Беларускае Грамадзянскае Сабраньне“ скончыла надта сумна сваю „слаўную“ дзеяльнасьць.

29-га сакавіка г. г. адбыўся чарговы агульны сход Грамадзянскага Сабраньня.

Кампаніі Валэйша-Паўлюкевіч хацелася сарваць яго, адсутнасьцяй неабходнага кворуму, але не ўдалося, бо аднак зьявілася 28 чалавек (для правамоцнасьці сходу трэба было толькі 23.) Праўда, сапраўднаму Беларускаму Грамадзянству, якое хацела адразу скончыць з гэтай бруднай інстытуцыяй, не ўдалося правесьці пастанову аб ліквідацыі „Грамадз. Сабраньня“, бо не хапіла для неабходнай па статуту большасьці (²/₃) 2 галасоў. Кампанія Валэйшы-Паўлюкевіча, відаць, зрабіла свой уплыў па тых сяброў, у якіх не хапала грамадзянскай адвагі актыўна падтрымаць гэтую брудную кампанію, і яны падтрымалі пасыўна, не зьявіўшыся на сход. Аднак, не зважаючы на ўсё, абсалютная большасьць была на старане тых, хто хацеў ўратаваць рэшткі тэй маемасьці, якая засталася ад рабунковай гаспадаркі В.-П., і пры выбары Рады старшынь **ніхто з „дзеячоў“ гэтае шулерні ў Раду старшынь не ўвайшоў.** Адначасна сходам была вынесена пастанова **аб роспуску шкоднае для беларускае справы створанае былым урадам Гр. Сабраньня, т. зв. Тымчасовае Рады.**

Новы Урад Гр. Сабр. у складзе Ст. Станкевіча, М. Кэпеля, Біньдзюка і Лукашэвіча прыняў ад старога Ураду маемасьць і ўсе паперы, акром касы, у якой што праўда, нічога не аказалася, апрача нейкіх 170 зл., але і гэтых п. Валэйша камісіі 1-га красавіка аддаць ня мог, прасіўшы пачакаць пару дзён.

Новы ўрад па прыняцьці ўсіх справаў Гр. Сабраньня думаў зараз-жа склікаць агульны сход з тым, каб усё-ж такі зьліквідаваць Гр. Сабраньне дзеля таго, што пад так запаскуджанай фірмай істнаваць далей немагчыма.

Аднак, тыя з „уладу маючых“, якія ў працягу так доўгага часу цярпелі ўсялякія шулерствы кампаніі Валэйшы-Паўлюкевіча, як толькі даведаліся, што ўжо іх няма, так перапужаліся, што ў працягу некалькіх гадзін напісалі прапазіцыю п. Дэлегату ураду, той выдаў зараз-жа сваю дэцызію Камісару Ураду, а апошні тут-жа паліцыі, якая і выканала „natychmiast“ загад зачыніць Гр. Сабраньне.

Як відаць з паперы, даручанай новаму Ураду Грам. Сабраньня, самім камісарам паліцыі ў асысьце ст. пшодовніка і іных сьведках,—нехта(?) запрапанаваў Дэл. Ураду спыніць дзеяльнасьць Гр. Сабраньня 2. IV. У гэты-ж дзень дана прыхільная дэцызія п. Дэлегата Ураду і ў гэты-ж дзень вярнулася ўся справа ад Дэл. Ураду да Камісара Ураду, а гэты апошні ў той-жа дзень загадаў паліцыі, якая а 8 гадз. 30 м. вечара ўжо й выканала гэты загад.

Вось, каб усе справы ўрадоўцы так хутка рабілі, дык было-б ня жыцьцё, а масьленіца!

Ліквідацыя „Тымчасовай Рады“.

У рэзалюцыі агульнага сходу сяброў Бел. Грам. Сабраньня гаворыцца, што „агульны сход прызнае Часовую Беларускую Раду на чале з расейскім эмігрантам, чужым Беларускаму руху, Паўлюкевічам,—зьліквідаванай“. Галоўным матывам такое пастановы агульны сход выстаўляе „шкадлівасьць яе (Рады) працы для беларускага грамадзянства“.

Самыя цяжкія закіды аўтараў пастановы кіруюцца проці асобы старшыні Часовае Рады, „доктара“ Паўлюкевіча.

Вось тая характэрыстыка п. Паўлюкевіча, якую нам далі асобы, блізка стаяўшыя да Валэйшаўска—Паўлюкевічаўскае авантуры:

„Гэта—студэнт-недавучка мэдыцынскага факультэту (ці акадэміі), які, ня маючы ні атэстату, ні патрэбных лекарскіх знаньняў, у працягу некалькіх гадоў „лячыў“ народ, і толькі нядаўна ўлада ўрэшце прыпыніла лекарскую „працу“ п. Паўлюкевіча.

„У Зах. Беларусь папаў ён, як расейскі эмігрант, і прымазаўся да беларускае справы, калі, служачы паляком, можна было на беларусах добра зарабляць (—выбары ў „Віленскі Сойм“). Меў нейкія зносіны з савінкоўскай арганізацыяй. Ясна, што інтарэсы і дамаганьні беларускага грамадзянства яго мала цікавілі. Дзеля характэрыстыкі гэтага пана гожа падаць словы яго, сказаныя на канфэрэнцыі з п. Куратарам Віленскага Вучэбнага Вокругу ў прысутнасьці сяброў Часовае Рады—прадстаўнікоў Грам. Сабраньня (—ну, і выбраў жа сабе п. Куратар добрую кумпанію дзеля „канфэрэнцыі!). Паўлюкевіч заявіў тады, што ён **будзе рашуча вясьці барацьбу проці прыватнага беларускага пачатковага школьніцтва,**— і то ў той час, калі ўрад сваіх урадавых школ не адкрываў!“

А вось як былыя супрацоўнікі „цёплай кумпаніі“ самі абрысоўваюць вынікі „працы“ Часовае Рады:

1) Поўны правал справы курсаў для беларускіх вучыцялёў у Вільні.

2) Праступная бясчыннасьць Рады і створанай ею косьцевічаўскай „Прасьветы“ ў акцыі складаньня дэкляраціяў аб роднай мове ў урадавых школах.

3) Пераход сяброў Рады на палажэньне платных урадоўцаў, выпаўняючых бясспрэчна загады ўлады.

Цікава адзначыць яшчэ адзін мамэнт з кароткага, але даволі бясслаўнага жыцьця Рады: раскрычаная п. Обстам і ўсей польскай прэсай „канфэрэнцыя“, якая выбірала — па прапазіцыі Грам. Сабраньня—Часовую Раду, складалася ажно ... з 9 асоб! А іменна: 1) знамянітага Валэйшы; 2) правае рукі яго В. Більдзюкевіча, добра памятнага студэнцкай моладзі з Менску ў царскія часы; 3) **маскаля** А. Кабычкіна; 4) „зіцрэдактара“ Салаўя; 5) **татарына** Канапацкага; 6) **паляка** Лаппы-Старжэнецкага; 7) В. Мірскага; 8) **„тоже бѣлорусса“** В. Шышкова і **„тоже бѣлорусса“** „доктара“ Паўлюкевіча. Уся гэтая кампанія і „выбрала“ сама сябе

ў „Часовую Беларускую Раду“, якая мелася прадстаўляць беларускую грамадзкую палітычную думку....

У мамэнт ліквідацыі Рады з „выбраўшых“ яе сяброў яе аставаўся толькі адзін „доктар“!

Зьменнасьць „обставай“ ласкі.

Калі вядомы Валэйша пайшоў на службу да палякоў, ягоны прыяцель, п. Обст, аддаў да яго ўжытку сваю „паважаную“ газэту „Dzien. Wil.“, і Валэйша зьмяшчаў тамака розную ілжу аб беларускіх дзеячох. Пасыланыя Обсту пісьмы і пратэсты проці гэных выдумак двух прыяцеляў знаходзілі сабе мейсца... ў рэдакцыйнай карзіне дзеля сьмяцьця!

Цяпер, калі ўся „полёнофільская“ работа Валэйшы, ня гледзячы на падтрыманьне ня толькі Обста, але і „вышэйшых“ за яго, правалілася, а Валэйша аказаўся выкінутым ня толькі з былай Павлюкевічаўскай „Тымчасовай Рады“, але і з кіраўніцтва „Грамадзянскага Сабраньня“,—дык улада зачыніла „Грам. Сабраньне“, а Обст першы пачаў „лягаць“ свайго старага таварыша Валэйшу, якога раней рэкамандаваў польскаму грамадзянству, як „ідэйнага беларуса-полёнофіла“. **Цяпер** Обст ужо паўтарае рэвэляцыі беларускіх газэт аб крымінальным прошлым Валэйшы, прычым выяўляецца, што Обст лепей ведае прошлае гэнага крыміналіста, чым беларусы: паводле „Dzien. Wil.“, **Валэйша „ад 1901 да 1912 г. быў пяць разоў караны судом за фальшаваньне дакумэнтаў і засуджаны агулам на 11 гадоў папраўчага вастрогу ў Вільні і Харкаве.** Чатыры разы адбыўся над ім суд з учасьцем прысяжных, і адзін раз—у Харкаве — судзіў яго акружны суд“.

Пры нагодзе Обст, як звычайна, лжэць, быццам Валэйша прыняты ізноў беларускім ідэйным грамадзянствам з грам. Луцкевічам на чале. Шчыра жадаем п. Обсту, каб польскае грамадзянства зрабіла з ім урэшце парадак так, як беларускае—з Валэйшаю.

Аб чым пішуць.

Мурашка гаспадарыць у Польшчы!

Пад гэткім загалоўкам „Kurjer Wileński“, орган даволі памяркоўных польскіх дэмакратаў, надрукаваў надовячы перадавіцу, адгукнуўшыся на дзікае забойства паліцыянтам двух палітычных вязьняў — Вечаркевіча і Багіньскага.

У стацьці гэтай, паміж іншым, чытаем:

„Двух людзей, жыцьцём якіх распарадзіліся найвышэйшыя ўлады дзяржавы,—гэтых безбаронных і знаходзіўшыхся пад апекай права людзей, якія прадстаўлялі прадмет замены, — забівае бяз ніякага сумляваньня, з дурным трыумфам у жэсьце, imć pan Muraszko.

Суд і дзяржаўныя ўлады пастанавілі інакш. Але што-ж гэта пана Мурашку абыходзе? Ён гаспадарыць у Польшчы, а ня нейкія там суды Найясьнейшай Рэчыпаспалітай! Гэтак даўней адмаўляўся ад паслухмянасьці закону і загадам крэсавы магнат ці ваявода, цяпер часы зьмяніліся—**пшодовнік**! Дэмакратызуецца польскае грамадзянства і... заўсёды таксама разумнее: пасьля і ў часе, і перад шкодай, якую само сабе робе.

Дык, што пана Мурашку да гераічнага забойства везеных праступнікаў папхнулі тыя, што яму кожын дзень загадвалі чытаць, што польскі ўрад—благі і дурны, бо выпускае з краю здраднікаў, і што з прычыны гэткае агітацыі пан Мурашка ўбачыў сябе ў арэоле героя (а мо' толькі ўласьніка немалых грошы?),—у гэтым нямашака нічога дзіўнага. Але, што розныя пачцівыя буржуі сквапна зьбіраюць ахвяры на сям'ю (чытай: для самога Мурашкі),—дык гэта ёсьць праява ў роўнай меры здумяваючая, як агідна сумная. Людзі, сяк-так умыслова разьвітыя, падтрымліваюць злачынства, даюць за яго нагароду, цешацца з яго, зьбіраюць грошы для бандыта, які забівае безбаронных, афіцыяльна везеных для чужой дзяржавы, блізу заложнікаў!..

А што сказалі б яны, калі-б бальшавікі пазабівалі палякоў (бальшавікамі лічаных за здраднікаў), везеных у Польшчу пад апекай канвою?

Дык чаму-ж абураюцца на нападаючых на двары бандытаў? Дзеля чаго для іх ня зьбіраюць ахвяр? Ці не разумеюць, што такімі „нагародамі“ прывучаюць мала асьвечаныя масы да непашаны, да таптаньня закону, ураду і ўлады? Што ўпаіваюць у насяленьне ахвоту да самасуду, які-ж заўсёды можа пакіравацца проці зусім бязьвінных людзей,—бо-ж ня трэба даказваць, што тое, што зьяўляецца віной і праступкам у вачох аднае катэгорыі людзей, гэтае самае ёсьць цнотай у вачох другіх. Мурашкавы ўчынкі найлепшы доказ гэтага“.

Нарысаваўшы абраз, як пасьля судовага прысуду будуць з Мурашкі рабіць „героя“, аўтар стацьці кажа:

„Так, так: незраўнаважаны і неасьвечаны народ цешыцца, калі ў яго гаспадарыць ... пан Мурашка“!..

На жаль, у нашым „крэсавым“ жыцьці такім „Мурашкай“—ведама, у адносінах да ненавісных „інародцаў“,—зьяўляецца чуць-што ня кожны агент улады, перакананы, што за нарушэньне закону **на шкоду „інародцаў“** яму нічога благога ня станецца. Прыклад: праступная адмова цэлага раду гмінных войтаў сцьвярджаць подпісы на дэклярацыях аб **беларускіх** школах (—імёны такіх войтаў будзем публікаваць!). Атмасфэра штодзеннага нарушаньня закону ў дробных справах спарадзіла і ўсіх гэных малых і вялікіх „Мурашак“!..

„Jedność narodowa“.

Орган крайніх радыкалаў „Jutro“ вельмі пераважна падводзіць ітог таму банкруцтву польскай лявіцы, якая ў аканчальным выніку стварае на нашых вачох тое, што на красамоўнай мове эндэцыі завецца „jednością narodową“, але што шмат прасьцей і тачней трэба назваць **трыумфам рэакцыі**...

„Пропасьць, што разьдзяляе польскую правіцу і лявіцу, звужаецца, зьмяншаецца, амаль ня зьнікае на нашых вачох“.

„Лёзунгі і праграмы (лявіцы, а не правіцы!) трацяць сваю тактычную вартасьць, пераходзячы да партыйных архіваў“.

Запраўды-ж—

„Ідэя фэдэралізму... ня служыць ужо больш баявым лёзунгам палітычным лагерам. Лявіца спакойна глядзіць на ўніфікацыю (бюрократычнае аб'яднаньне) „крэсаў“ з этнаграфічнай Польшчай.

„За гэта“ —

„правіца раскрывае свае абоймы ненавіснаму калісьці Тугутту,—каб толькі ён застаўся ў габінэце братоў і шваграў Грабскіх.

П.П.С. у цэлым радзе небясьпечных мамэнтаў ратуе ўрад Грабска ад упадку, а эндэцыя за шчодрыя „адшкадаваньні“ для прамыслоўцаў—згаджаецца на... высокія падаткі.

„Так творыцца „jednosć ludowo-narodowo socyjalistyczna“...

Яшчэ адзін крок—і здзейсьніцца лятуценьне польскага паэта—

„Jeden, jeden tylko lud,
„Z polską szlachtą polski lud“!

Не дарма-ж, відаць, эндэцкая партыя так і завецца: „związek ludowo-narodowy“!

Карэспандэнцыі.

„Ахвяры на слугаў божых.“

(*Дзісьненшчына*)

Казаць, чытаць і пісаць пра падаткі ўжо на'т апрыкрыла. Апрача гэтых, бяз ліку падаткаў, складалі людзі ахвяры: і на аэрапляны, і на інвалідаў — якія з гэтых ахвяр даставалі хвігу, складалі і на галодных дзяцей, ды і шмат на што. Ці памагло тым, дзеля каго зьбіралі, — ня ведаем, але тым, хто быў бліжэй да „ахвяраў“, дык напэўна памагло не аднаму.

Але гэтае ўсё зьбіралі асобы цывільныя. А цяпераka ўзяліся зьбіраць „слугі божыя“ на „слугаў божых“.

Гэтак нядаўна Віленская кансысторыя разаслала па царквах падпісныя лісты дзеля збору ахвяраў на стыпэндыі студэнтам Варш. правасл. багаслоўскага факультэту. Але напэўна ўсе лісты вярнуцца назад чыстымі. Бо паважаныя ўладыкі і айцы, выбачайце, даваць на нашых сэмінарыстаў, якіх вы перарабляеце ў „polski naród i polski lud“ — мы ня маем ахвоты. Калі яны „польскі народ і польскія людзі“, калі яны б'юць нашых гімназістаў, рвуць нашыя газэты, кідаюць каменьні ў вокны, — дык няхай і на стыпэндыі дзеля іх дае той, хто іх гэтак навучае.

Сорам і ганьба, што з сыноў нашага сярмяжнага народу робяцца ворагі свайго народу, сваей вёскі, сваей мовы і культуры. Дык няма чаго і слаць да нас сваіх падпісных лістоў.

Досыць і таго, што нашыя цэрквы абваліваюцца цякуць, стаяць бяз вокан, але затое колькі кожная царква плоціць за год і насынод, і на кансысторыю, на сэмінарыю, на гімназію Пасьпелавай (з якой нічога супольнага ня маем), на ўсялякія „Чтенія“, на календары ў новым стылю (якія толькі ўкінуць у печ, бо сьвяткуем жа мы пастараму) і г. д. Колькі за год розных збораў на ўсялякія „благотворительныя общества“, ад якіх наш народ ня мае ніякай помачы—бо ізноў ня мае нічога супольнага.

Маем мы свае гімназыі, сваіх студэнтаў, якія не запісываюцца ў „polski lud“, сваіх бедных дзетак сіротак,—дык на гэтых і ахвяруем, чым багаты.

Дык і выбачайце, — няма чаго вінаваціць сані, калі благія самі. А нам, сялянам, пара ўжо прачнуцца і кінуць класьці свае гаротныя грашы на „благотворит. общества“, а пара пачаць складаць іх на нашую родную, бедную вучнёўскую моладзь і на нашых дзетак сіротак. І тыя і другія гаруюць у Вільні. Дык складайма нашыя ахвяры і адсылайма іх у Вільню, у Беларускі Камітэт помачы пацярпеўшым ад вайны.

Бо моладзь вучнёўская і дзеткі бяспрытульныя — гэта дзеці нашыя-сярмяжныя, гэта фундамант нашае лепшае будучыны.

Зязюля.

Заварушыліся!

(З *Баранавіцкага павету*)

Відаць, пачалі рыхтавацца нашы апякуны да новых выбараў і пачынаюць баламуціць галовы сялянам на розныя лады. 25 студня ў Баранавічах адбыўся зьезд варшаўскай „рады апекі над крэсамі“ і даклады паслоў і сэнатараў Z.L.N. (эндэкаў), на каторым кулікі ня з нашага балота хвалілі яго і казалі: калі сяляне іх падтрымаюць і дадуць магчымасьць ім тут працаваць, то ўсё ў хуткім часе прыдзе да ладу і парадку.

Гэта казалі на дакладзе, а на закрытым паседжаньні „рады апякунчай крэсаў“ яны казалі другое. Нейкі ксёндз меў прамову пабеларуску і скончыў яе так: „беларусы—народ добрый, іх тут большасьць, і з імі трэба лічыцца, прыслухоўвацца да іх, старацца ўсё абяцаць, але нічога не даваць, а калі й даваць, то толькі бізуном у пэўнае месца, на якім сядзяць.

8 сакавіка завітаў да нас і сам так прэзэс „Пяста“, Вітас з былым міністрам яго ўраду п. Кернікам (каб ён так сьпяваў, як у нас, калі быў міністрам!). А дзеля пэўнасьці і каб зрабіць вялікшае ўражаньне, прывезьлі з сабой неякага п. Цявловскага, які на вечы назваўся прэзэсам Беларускага Камітэту ў Варшаве для спраў беларускіх у Польшчы(?).

Вітас, абрысаваўшы сучаснае палітычнае палажэньне дзяржавы, казаў, што ўсе партыі працуюць кепска, што толькі яго партыя стаіць на правільным дзяржаўным грунце, што сойм не адпавядае свайму назначэньню, з вясны трэба яго распусьціць, лічбу паслоў зьменшыць удвая, бо залішне іх многа і надта ўжо шкодны яны для дзяржавы. Новых паслоў трэба выбіраць асьцярожна і толькі адпаведных, каторых „пястоўцы“ скажуць.

Цявловскі пачаў з таго, што ён кепска гавора папольску і толькі добра можа казаць у сваёй роднай беларускай мове; перапрасіў сабраньне, што будзе ў ёй гаварыць, і пачаў хваліць п. Вітаса.

Вельмі я рад—казаў Цявловскі,—што высілкамі п. Вітаса беларусы з палякамі даходзяць да паразуменьня. Бачу ў салі многа сялян, а гэта знак, што цікавяцца лепшымі прадстаўнікамі польскага народу, прыслухоўвуюцца да іх, а з гэтага вынікае, што ня вельмі давяраюць сваім прадстаўнікам, каторыя вымагаюць залішне многа ад ураду Польшчы і кіруюцца на ўсход.

Пасьля яго выступалі некалькі прадстаўнікоў з месц, каторыя хвалілі праграму партыі „Пяст“ і выракаліся другіх партыяў.

Нарэшце ўзяў голас п. Кернік, які даў адказ на ўсе закранутыя прадмоўцамі пытаньні. Ен аблаяў „Вызваленьне“ і беларусаў і на гэтым камэдыя скончылася.

У дзень веча па горадзе былі разлеплены аршынныя адозвы бяз подпісу, у каторых крытыкавалася праца „Вызваленьня“ і яго прадстаўнікоў у Сойме і Сэнаце.

Цікава зьвярнуць увагу на тое, што польскія палітычныя партыі, калоцячыся паміж сабою, ніколі не забываюць на нашых землях беларусаў: яны наймаюць за юдавы срыбнікі прадажных сыноў нашага народу, праваКатараў, каторыя ўдаюць прадстаўнікоў народу Беларускага і туманяць яму галаву.

Адно добра, што народ наш, навучаны бядою, слухаць слухае, але верыць—дык гэным брахунам ня верыць, добра ведаючы, што ў яго ёсьць запраўдныя прадстаўнікі“, каторых ён сам выбраў і паслаў у Сойм і Сэнат дзеля барацьбы за сваю лепшую будучыну, ды ў цяжэйшыя мамэнты свайго жыцьця толькі да іх зварочваецца і ў іх шукаець абароны належных яму правоў.

Хронос.

Ад рэдакцыі: Як бачым, п. Цявловскі, які „працаваў“ у Горадзенскай дэфэнзыўнай арганізацыі „Беларускіх Актывістаў“, калі яго калегі пасядалі за крымінальная справы ў вастрозе, прыстаў на новую службу да п. Вітоса. Добрага слугу знайшлі паны „пястоўцы“!

Перавыбары солтысаў.

(*Пацаўская гміна, Слонімскага пав.*).

У вёсках Руда-Яворская, Гірычы, Накрыжкі грамады выбралі новых солтысаў: Руды-Яворскай — Мікалай Сьвятліцкі, Гірычы — Язэп Латушка, Накрыжкі — Сымон Канюшкевіч. Грамады выбралі сабе лепшых людзей. Але Слонімскі староста не зацьвярдзіў новых, а заставіў ранейшых, якіх грамады не хацелі, каб яны былі солтысамі, як варожых да інтарэсаў сваей люднасьці. Так прыкладам: у в. Гірычы солтыс Чыгір, страшэнна лаяў і бэсьціў беларускую школу, якой сяляне ўсімі сіламі дамагаюцца; у в. Накрыжкі солтыс Іван Рымашэўскі агітаваў проці адкрыцьця беларускай школы наагул і баламуціў люднасьць, каб не складалі дэкляарацыяў, баючыся, мусіць, каб яго брат не застаўся без пасады, бо цяпер служыць у польскай школе.

N.

Як вучаць нашых дзяцей.

(З *Слонімшчыны*).

У аўторак 10-га сакавіка с. г. ў тартак „Рафалаўка“ прыехалі два паліцыянты з Жыровіцкага пастарунку: Лісоўскі і № 3021. Чаго яны прыяжджалі, ня ведама. Адно, калі хлопец з Акунінова паказаў на іх пальцам свайму калезе, то паліцыянтам гэта надта не спадабалася. Паклікаўшы яго да сябе і вывеўшы за тартак, паліцыянты атакавалі 15 летняга хлапца:

—Ty, chamie, dziku, ty na kogo palcem pokazywał? Swinie razem paśli? Co?..

Перапалоханы хлопец нічога ня мог да іх гаварыць...

—„Я... я... ня знаў?“...

—„Ty nie znał? My nauczymy!“—і задалі колькі разоў па твару, аж у беднага з вочаў пацяклі сьлёзы.

Пасьля ўзялі за каўнер і папхнулі: „idź, chamie, i pamiętaj“.

—„На што цябе клікалі гэтыя паны?“ — запыталіся калегі.—Э, дык у яго сьлёзы цякуць“.

—„Білі“ працадзіў скрозь зубы хлопец.

—„За што?“

—„Што паказаў Сымону на іх пальцам“.

Так вучаць „інтэлігентнасьці“ нашых дзетак паны паліцыянты, паразганяўшы беларускія школы.

Вачавідзец.

Наша бяда і парада.

(*Хут. „Вострава“, Старавескай гм. Слонімск. пав.*)

З карэспандэнцыі газэты Бел. Доля № 4 за 18 студзеня мы даведаліся, што жыхары в. Доўгае, Наскоўскае гм. Пружанскага пав., бядуюць, што іх парасяты заядаюць панскія сабакі. Дык гэта не бяда. Паноў, здаецца, ня вельмі многа, дык усіх парасят не падушаць. А ў нас, у в. Клімавічах, сталася гарнае гора, бо нашыя парасяты пачаў біць і гатаваць сын кулака, з хутара Вострава, Аляксандар Л. Гэты самы Аляксандар гэтай восеньню, гараў каля Клімоўскае пашы, дый угледзіў парасяты. Мусіць, захацеўшы есьці, клікнуў пастухоў, пасьвіўшых быдла хутаран, і загадаў ім, каб памаглі яму забіць парася. Хлапцы згадзіліся, але-ж ня ўсе, і забілі аж двое; тыя-ж, якія не хацелі біць, былі прымушаны біць хоць ня жывыя. Пасьля біцьця ён узяў ад іх прысягу (як поп, або судзьдзя), што аб гэтым нікому нічога ня скажуць; хто ж скажа, таго ён заб'е, ці павесіць. Напалоханыя хлопцы і маўчалі. Моўчкі зварылі 1 парася ў чыгуне, які прынёс галоўны сьвінабой, і моўчкі зьелі. Другое забраў да хаты гэны сын кулака.

Бедная сірата Савосік пашукала парася, ды не знайшоўшы, паплакала і рашыла: што, мусіць, воўк зьеў. Так і асталася-б бяда на нявінным воўку, каб адзін з пастухоў не пахваліўся сваім таварышам: што вельмі смашная парасяціна. Тут бедная сірата і даведалася, што яе парася зьеў ня воўк, а кулак. Аб гэтым яна заявіла паліцыянту, які апрасіў пастухоў і напісаў пратакол. Дзела пайшло ў суд.

Хацелася-б нашай ваколіцы аслабаніцца ад гэтага воўка, што ня толькі есьць нашы парасята, але і калечыць душы нашых дзяцей, вучачы іх няпрыстойных рэчаў. Дык нам яшчэ горш, як сялянам в. Доўгае, парасяты якія гінуць ад паноў, бо паноў менш, а кулакоў разьвялося ў нас вельмі многа, і цяпер нашым сьвіням, мусіць, прышоў канец.

А дзецям? Што з іх будзе?

Гэта думка нас пужае,
І цяпер мы баімося,
Што дабра не дачжамося
Ад сваіх дзяцей.
Яны будуць, як кулак наш,
Сьвіні біці і варыці...
Пасьля красьці—людзей біці...
Вось чаму нас страх бярэ.
Але-ж чым тут нам парадзіць?
Чым бядзе нам памагчы?
Мусіць, трэба іх вучыці,
Каб бяду прасьцерагчы?
Гэта простае жаданьне,
Але ў ім і ўся бяда:
Не даюць нам роднай школы,
Не даюць паны дабра!..

Асколак.

Беларусы у Латвії.

Есьць яшчэ судзьдзі ў Латвії!

Ня гледзячы на агідную ролю латвійскае пракуратуры, якая аказалася паслухмяным арудзьдзем улады, пайшоўшае на сустрэчу польска-маскоўскай інтрызе проці беларусаў,—суд у Дзьвінску **апраўдаў усіх беларускіх дзеячоў**, вінавачаных у процідзяржаўнай дзеяльнасьці з прычыны... ўжываньня ў школах падручніка „Геаграфія Беларусі“ А. Смоліча і карты Беларусі. Найбольш перасьледавала „дэмакратычная“ ўлада Латвії грам. Івана Краскоўскага, Паўліну Мядзёлку, Езавітава, Пігулеўскага, Якубецкага. Езавітаў доўгі час—ажно да суда—прасядзеў у вастрозе, бо ўлада гэтак хацела пазбавіць яго магчымасьці працаваць.

Сонца у турме.

Сяньня ты, сонца, і сьвежа і чыста.
Паміж мной й табою ня рудзее дым.
З блакітных глыбінаў глядзіш ты іскрыста,
Нібы-та спыпіўшысь над вакном маім.
Пад твае праменьні я твар падстаўляю.
Праз краты, праз шыбы, праз зімнае шкло
Асьвяці, сагрэй ты... Чуеш? Заклікаю!—
Дай мне далучыцца да жыцьця усяго!
За мурамі, побач, крычыць і сьмяецца,
І сьпявае гімны верабіны хор.
Пад рытм іхнім сьпевам моцна сэрца б'ецца,
Сьніць лясоў гушчары і палей прастор.

К. Езавітаў.

22. II. 25 г.
Рыга. Цэнтр. турма.

Юрыдычныя парады.

Пытаньні:

1) Ці можа (і калі так — паказаць закон) пазваная старана трэбаваць на Судзе ў Міравога Судзьі (ці ў другім якім мейсцы,) каб ён пачаў разбор справы, не чакаючы яўкі на суд пазываючага, калі той не явіўся на Суд у назначаны час, — бо былі ў аднаго Міравога судзьдзі такія выпадкі, што болі 10 названых, прыбыўшых у суд за 20 вёрст, **другі ўжо раз** (першы раз разбор справы быў адложаны за няяўкай на гэты Суд сьведкі—абшарніцкага лясніка) у 9 гадзіне раніцай застаўлены былі гэтым судзей **чакаць да 12 гадзіны паўдня**, г. ё. цэлыя 3 гадзіны пакуль **„ізволіў пажалаваць“ панскі слуга—камісар, пражываючы ад суда ў 1-1½ вярсце.**

Ці тасуецца гэты закон умоўна, г. ё. ці можна трэбаваць гэтага пазванай старане, явіўшыся на Суд 1-ы раз, ці гэта можна патрэбаваць толькі, явіўшыся на Суд ажно 2, 3 і г. д. раз?

2) Ці можна (і калі так — паказаць закон) пазванай старане прасіць Суд, каб перад допросам гэтым судом сьведак з боку пазванага—былі дапрошаны сьведкі з боку пазваўшага. Справа была адложана ўжо 2 разы: 1-ы раз за неяўкай сьведкі з боку пазываючага, а другі раз—з боку пазванага.

3) Ці можа (і калі так—паказаць закон) пазваная старана прасіць Суд дапрасіць яе сьведак у такім выпадку, калі за няяўкай у Суд пазваўшага, справа падлягае спыненьню—гэта дзеля таго, каб допрос гэтых сьведак мог прыгадзіцца на выпадак, калі праз нейкі час пазваўшы ізноў нанова пачне ў Судзе гэту самую справу, а тым болі калі гэтыя сьведкі пражываюць далёка ад Суда, напрыклад, у 20 вярстох.

4) Ці можа (і калі так—паказаць закон) пазваны, апраўданы па Суду, спагаляць з пазваўшага яго, за яго ілжывыя паказаньні свой кошт, зьвязаны як з асабістай яўкай самага пазванага, так і яго сьведак, калі яўкі гэтыя мусілі былі быць дзеля доказу няправільнасьці ўзьведзенага з боку пазываючага абвіненьня? Калі так—паказаць спосаб, разьмер, парадак гэтага спагону?

5) Якія фармальнасьці трэбуюцца дзеля таго, каб прыцягнуць да законнай адказнасьці сьведку за ілжывую яго прысягу і куды трэба падаваць скаргу на гэтага сьведку, ілжыва прысягаўшага на судзе ў Міравога Судзьзі? Якая павінна быць за гэта кара?

6) Ці можна (і калі так—паказаць закон) прасіць Суд запісаць у рашэньне Суда, заместа аб'ясьненьня на славах, сваё матываванае прашэньне на пісьме і ці патрабуецца за гэткае прашэньне гэрбавы збор і сколькі?

7) Ці ўсякага крымінальнага абвінавачанага можна ўзяць на парукі і калі так, то які разьмер залогу на паручыцельства?

8) Ці ёсьць ясныя доказы ў Законе аб тым, за якую віну трэбуецца паручыцельства на нярухомую маемасьць і за якую віну—толькі грашавое?

9) Ці ўваходзе ў вартасьць залогу пад паручыцельства нярухомая маёмасьць (зямля, будынкі) самага абвінавачанага, ці залог гэты павінен складацца толькі з названай маёмасьці яго паручыцеляў?

10) Якія трэбуюцца фармальнасьці дзеля зьдзейсьненьня гэтага паручыцельства?

11) Ці можа быць такое, напрыклад, паручыцельства: некатарая часьць на чыстыя грошы, а некатарая часьць на нярухомую маёмасьць?

12) Ці можа (калі так—прашу паказаць закон) залог пад паручыцельства за абвінавачанага складацца з маемасьці некалькіх гаспадароў, напрыклад, 3-4, даўшых пад залог па палове дзесяціны сваей зямлі?

Адказы:

1. Можна (ст. 145, Уст. Цывільнага Судаводзтва)
2. Можна.

3 і 6. Не.

4. Трэба было прасіць суд, каторы пастанавіў рашэньне, каб засудзіў кошты, калі гэтае ня было зроблена, можна падаваць у суд асобна, аблічыўшы, якія былі расходы казённыя і інш.

5. Трэба падаць жалабу да Пракурора Акружн. Суда.

7. Усё залежыць ад Судзьзі, або сьледчага.

8. Есьць: калі вышэйшая кара—турма або крэпасьць, то можна браць залог грашыма (kaucja), за меншыя можна парукі, але ўсё залежыць ад Судзьдзі чы Следчага.

9. Злажыць залог або ўзяць на парукі можа кажды; сам абвінавачаны можа злажыць толькі залог.

10. Ніякіх такіх фармальнасьцяў няма; трэба таму, хто кладзе залог, або бярэ на парукі, явіцца да Судьдзі Следчага, а яны самі сьпішуць пратакол.

11, Дзяліць так ня можна.

12. На парукі можна ўзяць адзін, або колькі гаспадароў.

Падпішчыку № 730. Тэстамант трэба прадставіць у Акружны Суд на зацьверджаньне не пазьней, як у працягу году ад дня сьмерці таго, хто тэстамант пакінуў. Чыя была зямля: маткі, ці бацькі? Калі бацькаўская, дык матка ня мела права яе адпісываць.

Падпішчыку № 1372. Няма ведама, якая гэта „адпіска“ і калі памерлі брат і яго сын; бяз гэтага ніякага адказу даць нельга.

Падпішчыку № 219 у Заборцах, Пархвенаўск. вол.—Пакуль-што **не!**

Падпішчыку 762. Ні грошы, ні спадчыны дахадзіць ужо ня можна, бо зайшла даўнасьць (больш 10 галоў).

Камяла. Можна даходзіць судом сёмую часьць зямлі, што належала да нежанатага брата.

Тутэйшаму селяніну ў Глыбоцкай гміне. Пакуль-што такога закону йшчэ няма.

Віршычу—у Забярэзі. Калі жыхары вашае вёскі былі даўней „государственными крестьянами“ (казёнными), і права рыбнае лоўлі не паказана ў вашых дакумэнтах, дык права гэтае належыць да казны. Калі-ж яны былі дворнымі, і гэтае права ня ўпісана ў выкупны акт, дык яно належыць да двара (рашэньне расейскага сэнату за 1883 г. № 10).

Язепу Жалейцы. Згодна з распараджэньнем Прэзыдэнта Рэспублікі з 14. V. 1924 г., за 736 р. павінны выплаціць вам каля 98 злотых.

Усячына.

Лёс манархаў.

Адзін гісторык палічыў, што да нашых часоў на сьвеце панавала 3.120 каралёў і цароў (ведамых). Вось-жа цікава, які быў іх лёс.

Аказваецца, што 32 скончылі самагубствам, 33 памерлі сьмерцяй мучанікаў, 58 зракліся самахоць свойго пасаду, 140 палягло ў бітвах, 183 памерлі ў няволі, 252 былі забіты, 168 — засуджаны і пакараны сьмерцяй, 540 скінуты з трону сілай, 22 звар'яцелі.

Гэтак, блізу палова ня прыждала натуральнае сьмерці на троне. Відаць, панаваньне над народамі—ня надта пэўны і бясьпечны інтэрас!

Паштовая скрынка.

Усім нашым карэспандэнтам. За час, калі газэта выходзіла раз на тыдзень, мы ня мелі магчымасьці зьмяшчаць тую вялізарную масу карэспандэнцыяў, якія што-дня атрымліваем. З гэтае прычыны іх набралася дужа многа.

Дзякуючы нашым карэспандэнтам за іх працу і весткі, мы даем ім гэтае выясьненьне прычыны, якая не дала нам магчымасьці выкарыстаць у свой час іх багатыя матэрыялы. Пастараемся ў далейшым патроху друкаваць тое з нашага запасу, што ня страціла вартасьці ад спазьненьня.

Почта Вялікая Бераставіца „Гуртку беларусаў“. На просьбу „Гуртка“ ад 8. II. 1925 г. думаем, што калі-б удалося што зрабіць пад тым „Шыльдам“— варта папрабаваць.

Рэдактар-Выдавец **Антон Пракапеня.**

Друкарня Н. Левін і Сын, Вільня, Нямецкая 22.